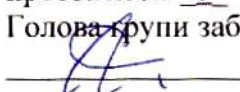
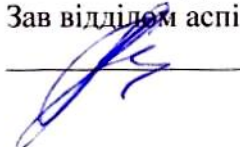

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський державний екологічний університет

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні групи забезпечення
спеціальності 104 «Оптика і спектроскопія
квантових систем»
від «25» березня 2021 року
протокол № 3
Голова групи забезпечення
 Свинаренко А.А.

УЗГОДЖЕНО
Зав відділом аспірантури і докторантури
 Вітовська О. Т.

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«ОПТИКА ТА СПЕКТРОСКОПІЯ ТВЕРДОГО ТІЛА»

(назва навчальної дисципліни)

104Фізика та астрономія

(шифр та назва спеціальності)

Оптика і спектроскопія квантових систем

(назва освітньої програми)

третій, денна

(рівень вищої освіти) (форма навчання)

2

4

5/150

залік

(рік навчання) (семестр навчання) (кількість кредитів ЄКТС/годин) (форма контролю)

Вищої та прикладної математики

(кафедра)

Одеса, 2021 р.

Автори:

Глушков О.В., зав. кафедри вищої та прикладної математики, д.ф.-м.н., професор;
Свинаренко А.А., професор кафедри вищої та прикладної математики, д.ф.-м.н., професор;
Хецеліус О.Ю., професор кафедри вищої та прикладної математики, д.ф.-м.н., професор;

Рецензенти:

Сминтина В.А., д.ф.-м.н., професор (Одеський національний університет ім.І.Мечникова);
Тюрін О.В., д.ф.-м.н., професор (Одеський національний університет ім.І.Мечникова);
Шевчук В.Г., д.ф.-м.н., професор (Одеський національний університет ім.І.Мечникова);

Поточна редакція розглянута на засіданні кафедри вищої та прикладної математики
від «_30_»_08_2021 р., протокол № 1.

Викладачі:

лекційні заняття:

Свинаренко А.А., проф. кафедри вищої та прикладної математики, д.ф.-м.н., професор;

практичні заняття:

Флорко Ю.Г, доцент кафедри вищої та прикладної математики, к.ф.-м.н., доцент;

контактна інформація: телефон кафедри: (0482) 32-67-39, електронна адреса:

okhetsel@gmail.com, flortatyana@gmail.com, електронна адреса кафедри: math@odeku.edu.ua

Перелік попередніх редакцій

Прізвища та ініціали авторів	Дата, № протоколу	Дата набуття чинності

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗМ-Л1 – змістовий лекційний модуль №1

ЗМ-Л2 – змістовий лекційний модуль №2

ЗМ-П1 – змістовий практичний модуль №1

ЗМ-П2 – змістовий практичний модуль №2

ЗМ-КуР – змістовий практичний модуль з виконання курсової роботи

ОЗ – оцінка роботи здобувача освіти за всіма змістовими модулями

ОКР – оцінка залікової контрольної роботи

В – інтегральна оцінка поточної роботи здобувача освіти по дисципліні

ЄКТС – Європейська кредитно-трансферна система

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни	Засвоєння (забезпечення) низки компетентностей, зокрема, оволодіння сучасним апаратом молекулярної оптики та спектроскопії, а також здатність розвитку нових та удосконалення існуючих методів опису електронної структури твердого тіла, їх енергетичних та спектроскопічних характеристик на основі методів квантової механіки та квантової теорії твердого тіла.
Компетентності, які повинні бути набуті або розвинуті	K11 Здатність аналізу та виявлення комплексу головних проблем у певній галузі сучасної фізики та, зокрема, оптики та спектроскопії атомів, багатозарядних іонів, молекулярних, квантових, лазерних систем, твердого тіла, а також атмосфери та океану; Здатність розвитку нових та удосконалення існуючих методів опису оптичних та спектроскопічних властивостей твердих тіл на основі методів квантової механіки, квантової хімії твердого тіла, а також методів релятивістської квантової теорії. K12 Здатність створювати фізичні, математичні і комп'ютерні моделі в оптиці та спектроскопії фізичних систем із реалізацією ефективних алгоритмів та спеціалізованого програмного забезпечення. Здатність отримувати нові фундаментальні знання в оптиці та спектроскопії атомів, молекул, твердих тіл, лазерних систем, твердих тіл, а також геофізичних систем (атмосфери та океану).
Програмні результати навчання	P111 Уміння проводити дослідження з оптики та спектроскопії атомів, багатозарядних іонів, молекулярних, квантових, лазерних систем, твердого тіла, а також атмосфери та океану в контексті існуючих теорій, робити аргументовані висновки (включаючи оцінювання ступеня невизначеності) та пропозиції щодо подальших досліджень. P112 Уміння використовувати сучасні або розроблювати нові підходи розрахунку фундаментальних характеристик, зокрема, на основі методів квантової механіки, електродинаміки, електроніки в оптиці та спектроскопії атомів, молекул, твердих тіл, лазерних систем, твердих тіл, а також геофізичних систем (атмосфери та океану) P121 Уміння створювати фізичні, математичні і комп'ютерні моделі в оптиці та спектроскопії атомів, молекул, твердих тіл, лазерних систем, твердих тіл, а також геофізичних систем (атмосфери та океану), перевіряти їх адекватність, досліджувати їх для отримання нових висновків та поглиблення розуміння фундаментальних процесів ц фізичній системі, аналізувати обмеження P122 Уміння досягнення відповідних знань з використанням ефективних, у тому числі, нових методів, моделей, алгоритмів визначення фізичних (оптичних та спектроскопічних) характеристик атомів, молекул, твердих тіл, лазерних систем, твердих тіл, а також геофізичних систем (атмосфери та океану), обробки результатів чисельних та натурних експериментів.
Базові знання	знати сучасний апарат оптики та спектроскопії твердого тіла, нові методи опису електронної структури твердого тіла, їх енергетичних та спектроскопічних характеристик на основі методів квантової механіки та

	квантової теорії твердого тіла.
Базові вміння	вміти використовувати сучасні або розроблювати нові підходи, зокрема, на основі методів квантової механіки, електродинаміки, квантової хімії, а також методів релятивістської квантової теорії тощо до опису електронної структури твердого тіла, їх енергетичних та спектроскопічних характеристик.
Базові навички	володіння методами пошуку інформації для визначення оптичних та спектроскопічних параметрів твердого тіла, а також вибору оптимальних засобів для їх експериментального вимірювання; практичними навичками проведення оптичних та спектроскопічних вимірювань і обробки їх результатів.
Пов'язані силабуси	Немає
Попередня дисципліна	Обчислювальні методи оптики та динаміки квантових та лазерних систем
Наступна дисципліна	Науково-педагогічна практика
Кількість годин	лекції – 30 год., практичні заняття – 45 год., самостійна робота – 75 год.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Лекційний модуль

Код	Назви змістовних модулів та перелік тем лекційних занять	Кількість годин	
		Ауди-торні	Самост. робота
ЗМ-Л1	Феноменологічний опис взаємодії світла з речовиною. Поляритони в твердих тілах. Спектроскопія твердого тіла. Спектроскопія тонких плівок. Основи поверхневої поляритонної спектроскопії.	16	15
Л1.1	Феноменологічний опис взаємодії світла з речовиною. Діелектричні функції. З-відносини Крамерса - Кроніга і правила сум. Експериментальні методи отримання діелектричних функцій в області фундаментального поглинання. Взаємодія заряджених частинок з речовиною. Функція втрат енергії.	2	1
Л1.2	Електронні збудження (одноелектронні зонні збудження, електронно-діркові пари, екситон) в ідеальних і дефектних недеформованих кристалах (без урахування фононів). Ефекти Оже і Фано. Збудження, створювані рентгенівськими фотонами. Поглинання фотонів великої енергії. Область EXAFS і XANES.	2	2
Л1.3	Поляритони в твердих тілах. Тверді тіла - як система осциляторів. Діелектрична проникність системи невзаємодіючих осциляторів. Формула Клаузиуса - Мосотті. Внесок в проникність фононів і вільних електронів. Фононний і плазмовий резонанси. Співвідношення Ліддана, Сакса і Теллера. Випадок безперервного спектра власних частот осциляторів. Діелектрична проникність надпровідників - найпростіша дворідинна модель. Співвідношення Крамерса - Кроніга для діелектричної проникності. Трансформація хвиль.	2	2
Л1.4	Багатошарові твердотільні структури (БС). Довгохвильове наближення. Усереднений опис електромагнітного поля в БС. Тензор діелектричної проникності БС. «Геометричний» резонанс. Поляритони в БС. Квазіелектростатичні хвилі. Фазова і групова швидкості поляритону в БС. Основи електродинаміки композитних середовищ. Завдання Мі. Дипольний квазістатичний резонанс. Теорія Максвелла-Гарнетта. Теорія «ефективного середовища». Перколяції.	2	2
Л1.5	Відображення електромагнітного випромінювання від однорідного безмежного середовища. Аналіз відбитого поля. Співвідношення Крамерса - Кроніга для модуля і фази коефіцієнта відбиття. Нормальне падіння. Похиле падіння. ТЕ (s) і ТМ (p) поляризації падаючих хвиль. Спектри відображення. Спектральні лінії, обумовлені ґратковими і плазмовими ефектами. Шари речовини.	2	2
Л1.6	Спектри відображення, пропускання та поглинання. Спектроскопія тонких плівок. Про можливість відновлення параметрів плівок за спектрами. Металеві і високотемпературні надпровідні плівки. Вплив поляризації падаючого випромінювання на спектри. Тонкий «нульовий» шар. Вплив на спектри диспергованої фази речовини. Напівпростір. Тонкі плівки. Характер спектрів для p- та s- поляризацій.	2	2
Л1.7	Ідеї поверхневої поляритонної спектроскопії. Поверхневі хвилі на границях розділу середовищ. Про дисперсії поверхневих поляритонів. Поверхневі і хвильові моди в шарах і плівках. Хвилі, які висвічуються. Дифракційні способи збудження поляризації хвиль (щілина, решітка, пучок). Збудження уповільнених полів методом порушеного повного внутрішнього відображення. Геометрії Отто і Кретчман-Рейтера.	2	2

Код	Назви змістовних модулів та перелік тем лекційних занять	Кількість годин	
		Ауди-торні	Самост. робота
Л1.8	Плоскі хвилі. Недисипативний випадок - структура поля. Облік дисипації поля в речовині. Проблема оптимального розміру щілини між призмою і поверхнею. Збудження поляризації хвиль пучком в ППВВ геометрії. Проблема зсуву пучка (ефект Гуса-ХЕНХА). Оптимальний розмір призми. Спектри ППВВ границь розділу, слоїв, багат шарових твердотільних структур. Про можливість використання ППВВ - спектроскопії для дослідження ВТНП - матеріалів. Багаторазове порушене повне внутрішнє відображення (БППВВ).	2	2
ЗМ-Л2	Основи нелінійної спектроскопії твердих тіл. Спектроскопія напівпровідників. Фотолюмінесценція. Техніка експериментів по спектроскопії твердих тіл.	14	15
Л2.1	Основи нелінійної спектроскопії твердих тіл. Механізми нелінійностей (електронна, керровська, через непараболічність зони в напівпровідниках і т. і.). Квадратична і кубічна нелінійності. Генерація гармонік електромагнітного поля. Ефекти самовпливу. Нелінійні поляризації хвиль. Збудження нелінійної поляризації хвиль пучками. Гігантський ефект Гуса-ХЕНХА. Збудження нелінійної поляризації хвиль у призмової геометрії.	2	3
Л2.2	Міжзонне поглинання в напівпровідниках. Поглинання в кристалі з ідеальними ґратами. Класичне і квантове вираження для показника поглинання. Квантовомеханічний розрахунок ймовірності міжзонного поглинання методом теорії обурення.	2	2
Л2.3	Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі. Прямі та непрямі переходи. Властивості симетрії і правила відбору. Частотна залежність коефіцієнта поглинання.	2	2
Л2.4	Фотолюмінесценція. Вторинні процеси, пов'язані з поглинанням світла в кристалі. Розрахунок виходу люмінесценції з урахуванням захоплення електронів центрами рекомбінації. Канали через випромінювальні рекомбінації в напівпровідниках.	2	2
Л2.5	Фотолюмінісцентна спектроскопія GaAs / AlGaAs гетероструктур та свержрешеток. Фотолюмінесценція квантових ям. Фотопровідність. Квантовий вихід при фотогенерації електронів. Фотопровідність дрібних домішок в напівпровідниках. Субміліметрова спектроскопія дрібних домішок в магнітному полі.	2	2
Л2.6	Дифракційні монохроматори. Лінійна дисперсія, роздільна здатність, світлосила. Розрахунок основних параметрів призми і дифракційної решітки. Фур'є-спектрометр.	2	2
Л2.7	Спектральна дискримінація в інтерферометрі Майкельсона. Виграш Жакино і Фелжета. Фотоприймачі видимого та ІЧ діапазонів, що використовуються в монохроматорній і Фур'є-спектроскопії. Джерела світла для спектральних приладів.	2	2
Разом:		30	30

Консультації проводить професор Глушков О.В. щопонеділка з 15.00 до 17.00 в ауд. 407, можливі он-лайн консультації через Skype або Wiber; для узгодження часу он-лайн консультацій слід надіслати запит на електронну пошту викладача: glushkovav@gmail.com, math@odeku.edu.ua

2.2. Практичний модуль

Код	Назви змістовних модулів та перелік тем практичних занять	Кількість годин	
		Ауди-торні	Самост. роб.
ЗМ-П1	Методи рішення рівняння Шредингера для молекул в різних наближеннях. Молекула як гармонійний осцилятор. Спектри відображення, пропускання та поглинання. Спектроскопія тонких плівок.	24	15
П1.1	Феноменологічний опис взаємодії світла з речовиною. Діелектричні функції. З-відносини Крамерса-Кроніга і правила сум.	2	1
П1.2	Експериментальні методи отримання діелектричних функцій в області фундаментального поглинання. Взаємодія заряджених частинок з речовиною. Функція втрат енергії.	2	1
П1.3	Електронні збудження (одноелектронні зонні збудження, електронно-діркові пари, екситон) в ідеальних і дефектних недеформованих кристалах (без урахування фононів). Ефекти Оже і Фано.	2	1
П1.4	Збудження, створювані рентгенівськими фотонами. Поглинання фотонів великої енергії. Область EXAFS і XANES.	2	1
П1.5	Поляритони в твердих тілах. Тверді тіла - як система осциляторів. Діелектрична проникність системи невзаємодіючих осциляторів.	2	1
П1.6	Формула Клаузиуса - Мосотті. Внесок в проникність фононів і вільних електронів. Фононний і плазмовий резонанси. Співвідношення Ліддана, Сакса і Теллера.	2	1
П1.7	Випадок безперервного спектра власних частот осциляторів. Діелектрична проникність надпровідників - найпростіша дворідинна модель. Співвідношення Крамерса - Кроніга для діелектричної проникності.	2	1
П1.8	Поперечні і поздовжні електромагнітні хвилі в твердих тілах. Трансформація хвиль.	2	1
П1.9	Багатошарові твердотільні структури (БС). Довгохвильове наближення. Усереднений опис електромагнітного поля в БС. Тензор діелектричної проникності БС. «Геометричний" резонанс. Поляритони в БС. Квазіелектростатичні хвилі. Фазова і групова швидкості поляритону в БС.	2	2
П1.10	Відображення електромагнітного випромінювання від однорідного безмежного середовища. Аналіз відбитого поля. Співвідношення Крамерса - Кроніга для модуля і фази коефіцієнта відбиття.	2	1
П1.11	Нормальне падіння. Похиле падіння. ТЕ (s) і ТМ (p) поляризації падаючих хвиль. Спектри відображення. Спектральні лінії, обумовлені ґратковими і плазмовими ефектами. Шари речовини. Спектри відображення, пропускання та поглинання. Спектроскопія тонких плівок. Про можливість відновлення параметрів плівок за спектрами.	2	2
П1.12	Металеві і високотемпературні надпровідні (ВТНП) плівки. Вплив поляризації падаючого випромінювання на спектри. Тонкий «нульовий" шар. Вплив на спектри диспергованої фази речовини. Спектроскопія БС. Анізотропія БС. Напівпростір. Тонкі плівки БС. Характер спектрів для p- та s-поляризацій. Одночасткові ефекти.	2	2

Код	Назви змістовних модулів та перелік тем практичних занять	Кількість годин	
		Ауди-торні	Самост. роб.
ЗМ-П2	Поляритонна спектроскопія. Основи нелінійної спектроскопії твердих тіл. Елементи спектроскопії напівпровідників.	21	10
П2.1	Ідеї поверхневої поляритонної спектроскопії. Поверхневі хвилі на границях розділу середовищ. Про дисперсії поверхневих поляритонів. Поверхневі і хвильові моди в шарах і плівках. Хвилі, які висвічуються.	2	1
П2.2	Дифракційні способи збудження поляризації хвиль (щілина, решітка, пучок). Збудження уповільнених полів методом порушеного повного внутрішнього відображення (ППВВ). Геометрії Отто і Кретчман-Рейтера.	2	1
П2.3	Плоскі хвилі. Недисипативний випадок - структура поля. Облік дисипації поля в речовині. Проблема оптимального розміру щілини між призмою і поверхнею.	2	1
П2.4	Збудження поляризації хвиль пучком в ППВВ геометрії. Проблема зсуву пучка (ефект Гуса-ХЕНХА). Оптимальний розмір призми. Спектри ППВВ границь розділу, слоїв, багат шарових твердотільних структур. Про можливість використання ППВВ - спектроскопії для дослідження ВТНП - матеріалів. Багаторазове порушене повне внутрішнє відображення (БППВВ).	3	1
П2.5	Основи нелінійної спектроскопії твердих тіл. Механізми нелінійностей (електронна, керровська, через непараболічності зони в напівпровідниках і т. і.).	2	1
П2.6	Квадратична і кубічна нелінійності. Генерація гармонік електромагнітного поля. Ефекти самовпливу.	2	1
П2.7	Нелінійні поляризації хвиль. Збудження нелінійної поляризації хвиль пучками. Гігантський ефект Гуса-ХЕНХА. Збудження нелінійної поляризації хвиль у призмової геометрії.	2	1
П2.8	Міжзонне поглинання в напівпровідниках. Поглинання в кристалі з ідеальними ґратами.	2	1
П2.9	Класичне і квантове вираження для показника поглинання. Квантовомеханічний розрахунок ймовірності міжзонного поглинання методом теорії обурення.	2	1
П2.10	Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі. Прямі та непрямі переходи. Властивості симетрії і правила відбору. Частотна залежність коефіцієнта поглинання.	2	1
ЗМ-КуР	Курсова робота	-	15
	Підготовка до залікової роботи	-	5
Разом:		45	45

Консультації проводить професор Глушков О.В. щопонеділка з 15.00 до 17.00 в ауд. 407, можливі он-лайн консультації через Skype або Wiber; для узгодження часу он-лайн консультацій слід надіслати запит на електронну пошту викладача: glushkovav@gmail.com, math@odeku.edu.ua

2.3. Самостійна робота

Код	Узагальнені дані по всіх змістових модулях про завдання на самостійну роботу	Кількість годин	Строк проведення
ЗМ-Л1	• Самопідготовка до лекцій, опрацювання теоретичного матеріалу за конспектами лекцій і рекомендованими навчальними посібниками, монографічній навчальній літературі, включаючи інформаційні загальноосвітні ресурси;	3	1-8 тижні
	• Виконання завдань на самостійну роботу, підготовка до усного опитування або тестування;	3	
	• Самостійне вивчення з рекомендованого переліку додаткових теоретичних питань, нерозглянутих на лекціях,	2	
	• Виконання запропонованих викладачем додаткових завдань на самостійну роботу з метою поглиблення та закріплення знань, розвитку аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни.	2	
	• Підготовка до модульної контрольної роботи (обов'язкова)	5	
ЗМ-Л2	• Самопідготовка до лекцій, опрацювання теоретичного матеріалу за конспектами лекцій і рекомендованими навчальними посібниками, монографічній навчальній літературі, включаючи інформаційні загальноосвітні ресурси;	3	9-15 тижні
	• Виконання завдань на самостійну роботу, підготовка до усного опитування;	3	
	• Самостійне вивчення з рекомендованого переліку додаткових теоретичних питань, нерозглянутих на лекціях,	2	
	• Виконання запропонованих викладачем додаткових завдань на самостійну роботу з метою поглиблення та закріплення знань, розвитку аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни.	2	
	• Підготовка до модульної контрольної роботи (обов'язкова)	5	
ЗМ-П1	• Самопідготовка до практичних занять, повторення раніше вивченого теоретичного матеріалу;	3	1-8 тижні
	• Виконання завдань на самостійну роботу, у тому числі розв'язування окремих задач і прикладів, проведення типових розрахунків за даними, отриманими на практичних заняттях, підготовка до презентації результатів;	3	
	• Підготовка до усного опитування або тестування, перевірки практичних робіт у форматі взаємного оцінювання та обґрунтованих висновків;	2	
	• Розв'язування додаткових задач за тематикою практичних занять.	2	
	• Підготовка до модульної контрольної роботи (обов'язкова)	5	

Код	Узагальнені дані по всіх змістових модулях про завдання на самостійну роботу	Кількість годин	Строк проведення
ЗМ-П2	• Самопідготовка до практичних занять, повторення раніше вивченого теоретичного матеріалу;	2	9-15 тижні
	• Виконання завдань на самостійну роботу, у тому числі розв'язування окремих задач і прикладів, проведення типових розрахунків за даними, отриманими на практичних заняттях, підготовка до презентації результатів;	1	
	• Підготовка до усного опитування або тестування, перевірки практичних робіт у форматі взаємного оцінювання та обґрунтованих висновків;	1	
	• Розв'язування додаткових задач за тематикою практичних занять.	1	
	• Підготовка до модульної контрольної роботи (обов'язкова)	5	
ЗМ-КуР	• Виконання етапів курсової (дослідницької) роботи згідно завдання, виданого викладачем;	10	2-12 тижні
	• Підготовка до захисту курсової роботи. (обов'язкова)	5	13-14 тижні
ОКР	• Підготовка до залікової контрольної роботи.	5	15 тиждень
Разом:		75	

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ АСПІРАНТІВ

3.1. Загальні повчання

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу дисципліни «Оптика і спектроскопія твердого тіла» в поза аудиторний час, що регламентується навчальним планом.

Базова (обов'язкова) самостійна робота аспіранта включає:

- самопідготовку до лекційних та практичних занять;
- опрацювання нового та повторення раніше вивченого теоретичного матеріалу;
- виконання завдань на самостійну роботу: підготовка інформаційного повідомлення в усній та письмовій формі, складання опорного конспекту, графічне представлення матеріалу (складання схем, рисунків, графіків, діаграм), складання тестів та еталонних відповідей до них, створення матеріалів презентацій, проведення типових розрахунків за даними, отриманими на практичних заняттях;

- підготовку до усного опитування або тестування;

- виконання курсової роботи та підготовку до її захисту;

- підготовку до залікової контрольної роботи.

Додаткова самостійна робота спрямована на поглиблення та закріплення знань здобувачів освіти, розвиток їх аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни. Невичерпний перелік заходів може включати:

- самостійне вивчення з рекомендованого переліку додаткових теоретичних питань, нерозглянутих на лекціях;

- розв'язування додаткових задач за тематикою практичних занять;

- виконання творчих аналітично-розрахункових робіт;

- аналіз наукової публікації за визначеною викладачем темою;

- аналіз наукових матеріалів по заданій темі зі складанням схем та моделей на підставі отриманих результатів;

- поглиблений аналіз науково-методичної літератури (підготовка рецензій, анотацій на статтю або посібник, складання анотованого списку статей із відповідних журналів по галузі знань, складання глосарія по конкретній темі, аналітичний звіт з побудови наукової гіпотези за обраною аспірантом тематикою дослідження та ін.);

- пошук додаткових матеріалів, які можуть бути використані для написання курсової (дослідницької) роботи.

Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни може виконуватися у бібліотеці, читальних залах бібліотеки Одеського державного екологічного університету, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах, у домашніх умовах, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання та інтернет ресурсів. Перелік навчально-методичних матеріалів разом з рекомендованою науковою та фаховою монографічною й періодичною літературою, необхідний для забезпечення самостійної роботи аспірантів, наведено у пункті 5. Здобувач освіти в ході самостійної роботи може:

- самостійно визначати рівень (глибину) опрацювання змісту матеріалу;
- самостійно опрацьовувати додаткові теми і питання;
- пропонувати свої варіанти організаційних форм самостійної роботи;
- використовувати для самостійної роботи методичні та навчальні посібники та інші інформаційні ресурси понад запропонованого переліку;
- здійснювати самоконтроль результатів самостійної роботи (власними методами або запропонованими викладачем).

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння аспірантами у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, який було опрацьовано під час проведення навчальних занять. Загальна кількість годин самостійної роботи, яка надається аспіранту для засвоєння навчального матеріалу дисципліни, становить 75 годин.

3.1.1. Модулі ЗМ-Л1 та ЗМ-П1. Поляритони в твердих тілах. Спектроскопія твердого тіла. Спектроскопія тонких плівок.

3.1.1.1. Повчання

Розглядають наступні питання: Феноменологічний опис взаємодії світла з речовиною. Діелектричні функції. Експериментальні методи отримання діелектричних функцій в області фундаментального поглинання. Взаємодія заряджених частинок з речовиною. Електронні збудження в ідеальних і дефектних недеформованих кристалах. Збудження, створювані рентгенівськими фотонами. Поглинання фотонів великої енергії. Поляритони в твердих тілах. Діелектрична проникність системи невзаємодіючих осциляторів. Фононний і плазмовий резонанси. Поперечні і поздовжні електромагнітні хвилі в твердих тілах. Багатошарові твердотільні структури (БС). Квазіелектростатичні хвилі. Основи електродинаміки композитних середовищ. Відображення електромагнітного випромінювання від однорідного безмежного середовища. Нормальне і похиле падіння. ТЕ (s) і ТМ (p) поляризації падаючих хвиль. Спектри відображення, пропускання та поглинання. Спектроскопія тонких плівок. Металеві і високотемпературні надпровідні (ВТНП) плівки. Вплив поляризації падаючого випромінювання на спектри. Поверхневі хвилі на границях розділу середовищ. Поверхневі і хвильові моди в шарах і плівках. Дифракційні способи збудження поляризації хвиль.

Найвне навчально-методичне забезпечення змістовних модулів:

1. Ландау Л.Д., Лифшиц Е.М., Теоретическая физика. Т3. Квантовая механика. Релятивистская теория.-М: Наука, 1989. – 768С.
2. Берестецкий В.Б., Лифшиц Е.М., Питаевский Л.П., Теоретическая физика. Т4. Квантовая электродинамика.-М: Наука, 1989. – 728С.
3. Савельев И.В., Курс общей физики, том III. Оптика, атомная физика, физика атомного ядра и элементарных частиц: Наука, 1988. – 528С.
4. Глушков А.В. Релятивистская квантовая теория. Квантовая механика атомных систем.- Одесса: Экология.-2008. –700С.
5. Глушков А.В., Релятивистские и корреляционные эффекты в спектрах атомных систем.- Одесса: Экология.-2006. –450С.

3.1.1.2. Питання до самоперевірки

1. Поняття діелектричних функцій та їх експериментальні методи отримання в області фундаментального поглинання. ([1], гл. 1, ст.135-141), ([4], гл. 2, ст.285-289)
2. Взаємодія заряджених частинок з речовиною. ([1], гл. 1, ст.135-141)
3. Описати ефекти Оже і Фано. ([1], гл. 1, ст.152-155)
4. Електронні збудження в ідеальних і дефектних недеформованих кристалах. ([1], гл. 2, ст.155-159), ([4], гл. 2, ст.310-322)
5. Описати тверді тіла - як системи осциляторів. ([4], гл. 2, ст.345-353)
6. Що таке поляритони в твердих тілах? ([4], гл. 2, ст.345-353)
7. Діелектрична проникність системи невзаємодіючих осциляторів. ([4], гл. 2, ст.351-363)
8. Діелектрична проникність надпровідників. ([4], гл. 2, ст.351-363)
9. Поперечні і поздовжні електромагнітні хвилі в твердих тілах. ([4], гл. 2, ст.367-379)
10. Багатошарові твердотільні структури. ([4], гл. 2, ст.385-397)
11. Основи електродинаміки композитних середовищ. ([4], гл. 3, ст.403-413)
12. Спектри відображення, пропускання та поглинання. ([4], гл. 3, ст.403-413)
13. Вплив поляризації падаючого випромінювання на спектри. ([4], гл. 3, ст.403-416)
14. Характер спектрів для p- та s- поляризацій. ([4], гл. 3, ст.420-426)
15. Поверхнева поляритонна спектроскопія. ([4], гл. 3, ст.433-443)

3.1.2. Модулі ЗМ-Л2 та ЗМ-П2. Основи нелінійної спектроскопії твердих тіл. Спектроскопія напівпровідників.

3.1.2.1. Повчання

Розглядають наступні питання: Основи нелінійної спектроскопії твердих тіл. Механізми та види нелінійностей. Гармоніки електромагнітного поля. Ефекти самовпливу. Нелінійні поляризації хвиль. Міжзонне поглинання в напівпровідниках. Поглинання в кристалі з ідеальними ґратами. Квантовомеханічний розрахунок ймовірності міжзонного поглинання методом теорії обурення. Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі. Фотолюмінесценція. Вторинні процеси, пов'язані з поглинанням світла в кристалі. Фотолюмінісцентна спектроскопія GaAs / AlGaAs гетероструктур та сверхрешеток. Дифракційні монохроматори. Лінійна дисперсія, роздільна здатність, світлосила. Спектральна дискримінація в інтерферометрі Майкельсона.

Наявне навчально-методичне забезпечення змістовних модулів:

1. Ландау Л.Д., Лифшиц Е.М., Теоретическая физика. Т3. Квантовая механика. Нерелятивистская теория.-М: Наука, 1989. – 768С.
2. Берестецкий В.Б., Лифшиц Е.М., Питаевский Л.П., Теоретическая физика. Т4. Квантовая электродинамика.-М: Наука, 1989. – 728С.
3. Савельев И.В., Курс общей физики, том III. Оптика, атомная физика, физика атомного ядра и элементарных частиц: Наука, 1988. – 528С.
4. Глушков А.В. Релятивистская квантовая теория. Квантовая механика атомных систем.-Одесса: Экология.-2008. –700С.
5. Глушков А.В., Релятивистские и корреляционные эффекты в спектрах атомных систем.-Одесса: Экология.-2006. –450С.

3.1.2.2. Питання до самоперевірки

1. Види та механізми нелінійностей. ([1], гл. 2, ст.245-251)
2. Нелінійні поляризації хвиль. ([1], гл. 2, ст.252-267)
3. Класичне і квантове вираження для показника поглинання. ([3], гл. 2, ст.270-277)
4. Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі. ([3], гл. 2, ст.279-286)
5. Частотна залежність коефіцієнта поглинання. ([3], гл. 2, ст.287-290)
6. Що таке фотолюмінесценція? ([3], гл. 2, ст.245-255)
7. Фотолюмінесценція квантових ям. ([3], гл. 2, ст.245-255)
8. Фотопровідність. ([3], гл. 2, ст.257-259)
9. Лінійна дисперсія, роздільна здатність, світлосила. ([3], гл. 2, ст.262-269)
10. Фур'є-спектрометр. ([3], гл. 2, ст.271-277)
11. Спектральна дискримінація в інтерферометрі Майкельсона. ([3], гл. 2, ст.281-289)
12. Джерела світла для спектральних приладів. ([3], гл. 2, ст.293-299)

3.2. Рекомендований перелік додаткових теоретичних питань для самостійного вивчення

1. Залежність положення лінії та інтенсивності фотолюмінесценції від температури. ([3], гл. 2, ст.245-255) , ([5], гл. 1, ст.93-97)
2. Квантовий вихід при фотогенерації електронів. ([5], гл. 1, ст.103-107)
3. Закони збереження енергії при комбінаційному розсіюванні світла. ([5], гл. 1, ст.109-115)
4. Теорія Герца. ([5], гл. 1, ст.121-123)
5. Класична теорія релєєвського розсіювання. ([5], гл. 1, ст.127-135)
6. Особливості спектрів комбінаційного розсіювання світла в кристалах. ([5], гл. 1, ст.138-145)
7. Поляризованість ізотропної молекули. ([5], гл. 1, ст.147-158)
8. Поляризованість анізотропної молекули. ([5], гл. 1, ст.147-158)
9. Квантова теорія комбінаційного розсіювання світла. ([5], гл. 1, ст.161-175)
10. Висновок ймовірностей стоксового і антистоксового розсіювання методом теорії збурень. ([5], гл. 1, ст.177-183)
11. Феноменологічний опис на основі теоретико-групового аналізу симетрії збуджень. ([5], гл. 1, ст.201-208)
12. Комбінаційне розсіювання світла на вільних носіях. ([5], гл. 1, ст.211-218)
13. Діаграми Фейнмана для комбінаційного розсіюванні світла в напівпровідниках. ([5], гл. 1, ст.223-228)
14. Різниця між комбінаційним розсіюванням світла та люмінесценцією. ([5], гл. 1, ст.230-238)
15. Типи комбінаційного розсіювання світла, що відрізняються механізмами взаємодії світла з речовиною. ([5], гл. 1, ст.241-255)

3.3. Вказівки з виконанню курсової (дослідницької) роботи

Окремою складовою самостійної роботи з дисципліни «Оптика і спектроскопія твердого тіла» є виконання курсової (дослідницької) роботи та підготовка до її захисту. Курсова робота - один із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького та творчого характеру, який має на меті не лише поглиблення, узагальнення і закріплення знань аспірантів з навчальної дисципліни, а й застосування їх при проведенні власного наукового дослідження і вироблення вміння самостійно працювати з навчальною і науковою літературою, електронно-обчислювальною технікою та іншим обладнанням, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології.

Вибір теми курсової роботи (проекту) здобувач освіти здійснює на початку вивчення дисципліни протягом перших трьох тижнів семестру. Аспіранту надається право вільного вибору теми роботи із запропонованого переліку. Також він може запропонувати власну тему курсової роботи за умови письмового погодження із науковим керівником, обґрунтувавши своє рішення належним чином і враховуючи, що запропонована тема повинна бути актуальною і відповідати професійному спрямуванню дисципліни.

Курсова робота є окремою заліковою одиницею навчальної дисципліни і оцінюється як самостійний вид навчальної діяльності аспіранта. Виконання курсової роботи передбачає розробку розрахунково-пояснювальної записки, графічного, ілюстративного матеріалу, та є творчим рішенням конкретної задачі щодо застосування чисельних методів алгебри у розв'язанні задач динаміки квантових систем, виконаним аспірантом самостійно згідно із завданням під керівництвом викладача, на основі набутих з даної та суміжних дисциплін знань та умінь.

Процес написання курсової роботи включає послідовність певних етапів, які проходить здобувач вищої освіти самостійно і під керівництвом викладача: складання календарного плану; підбір, вивчення та аналіз літератури з досліджуваної теми; написання тексту теоретичної

частини курсової роботи; аналіз експериментального матеріалу та узагальнення практичних досліджень; аналіз отриманих результатів, їх інтерпретація та формулювання висновків; оформлення тексту курсової роботи і підготовка до захисту, у тому числі отримання рецензії на курсову роботу.

Термін подання завершеної курсової роботи – не пізніше ніж за два тижні до захисту. Захист курсових робіт (проектів) відбувається до початку екзаменаційної сесії.

3.3.1. Перелік тем курсових (дослідницьких) робіт

Тема курсової (дослідницької) роботи, як правило, вибирається з урахуванням тематики дисертаційних досліджень аспірантів, а також може бути вибрана у наступному вигляді:

1. Механізми нелінійностей (електронна, керровська та інші в напівпровідниках). ([3], гл. 2, ст.123-142), ([5], гл. 2, ст.121-129)
2. Генерація гармонік електромагнітного поля. Ефекти самовпливу. ([5], гл. 1, ст.31-52), ([7], гл. 1, ст.43-57)
3. Теорія міжзонного поглинання в напівпровідниках. ([3], гл. 2, ст.145-158)
4. Поглинання в кристалі з ідеальними ґратами. ([3], гл. 2, ст.160-168)
5. Класичне і квантове вираження для показника поглинання. Квантовомеханічний розрахунок ймовірності міжзонного поглинання методом теорії збурення. ([2], гл. 3, ст.354-362)
6. Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі. ([2], гл. 3, ст.365-372)
7. Фотолюмінесценція. Вторинні процеси, пов'язані з поглинанням світла в кристалі. ([10], гл. 2, ст.95-104)
8. Розрахунок виходу люмінесценції з урахуванням захоплення електронів центрами рекомбінації. ([10], гл. 2, ст.98-102)
9. Канали випромінювальної рекомбінації в напівпровідниках. ([3], гл. 2, ст.123-144)
10. Фотолюмінесцентна спектроскопія GaAs / AlGaAs гетероструктур та понадрешіток. ([10], гл. 2, ст.133-145)
11. Фотолюмінесценція квантових ям. ([10], гл. 2, ст.102-110)
12. Фотопровідність. Квантовий вихід при фотогенерації електронів. ([10], гл. 2, ст.105-120)
13. Фотопровідність дрібних домішок в напівпровідниках. ([10], гл. 2, ст.105-115)
14. Субміліметрова спектроскопія дрібних домішок в магнітному полі. ([3], гл. 2, ст.132-144), ([5], гл. 2, ст.131-143)

Захист курсової роботи проводиться перед комісією, яка складається з двох викладачів кафедри, та за участю керівника курсової роботи. Перед допуском до захисту аспіранта текст електронної версії курсової роботи обов'язково перевіряється на оригінальність за допомогою доступного веб-сервісу перевірки із встановленням частки (відсоткового показника) оригінального тексту.

Для курсової роботи рекомендуються наступні показники оригінальності:

- понад 85 % – текст вважається оригінальним;
- від 75 до 85 % – оригінальність задовільна;
- від 60 до 75 % – матеріал може бути прийнятий до розгляду після доопрацювання та перевірки наявності посилань для цитованих фрагментів;
- менше 60 % – матеріал до розгляду не приймається.

Оцінка за виконання та захист курсової (дослідницької) роботи визначається відповідно до методики, викладеної у пункті 4.

4. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

4.1. Політика навчальної дисципліни

Загальна політика	• здобувач освіти зобов'язаний: відвідувати аудиторні заняття згідно розкладу, не спізнюватися; на заняттях дотримуватися етики поведінки, на лекціях бажано виключати телефони; своєчасно виконувати всі види робіт, передбачені програмою навчальної дисципліни; • під час практичних занять здобувач освіти має можливість використовувати власні цифрові носії інформації із доступом в мережу Інтернет, а також здійснювати пошук інформації на гугл-диску викладача з його дозволу; • здобувач освіти має право отримати від викладача вичерпну інформацію щодо оцінювання його роботи, у тому числі оцінки за усну або письмову відповідь під час контрольних заходів; • на останньому занятті з дисципліни викладач повідомляє загальну суму балів, яку здобувач освіти отримав за результатами всіх видів поточного контролю, що обчислюється як накопичувальна сума складових поточного контролю; • викладач заздалегідь доводить до відома здобувачів освіти час об'яви результатів підсумкового контролю; • теми, які виносяться на самостійне опрацювання і не входять до тем аудиторних навчальних занять, оцінюються під час підсумкового контролю; • вивчення дисципліни з використанням технологій дистанційного навчання передбачено у випадку форс мажорних обставин, а також у разі інклюзивного навчання здобувачів освіти з вадами опорно рухового апарату; • підсумковий семестровий контроль здобувачів освіти може здійснюватися з використанням технологій дистанційного навчання – системи е-навчання університету; • з метою контролю виконання завдань заліку в дистанційній формі викладач має право протягом усього заходу користуватись засобами інформаційно-комунікаційного зв'язку, які дозволяють ідентифікувати здобувача освіти (Zoom, Google Meet, Skype, Viber тощо).
Правила стосовно зарахування пропущених занять	• допускається вільне відвідування аспірантами лекційних занять, відвідування практичних занять є обов'язковим; • ліквідація заборгованості з практичної частини навчальної дисципліни здійснюється за графіком, який оприлюднюється протягом двох робочих днів після закінчення занять у семестрі; • ліквідація заборгованості протягом заліково-екзаменаційної сесії дає можливість отримати допуск до семестрового контролю.
Правила щодо порушення термінів	• роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку; • якщо обов'язкові заходи, які підлягають контролю, виконуються здобувачем освіти після строків, визначених у програмі навчальної дисципліни, кількість балів, що може отримати студент, не може перевищувати 60% від максимально можливої для цієї форми контролю.
Політика щодо призначення заохочувальних та штрафних балів	• здобувачам освіти можуть нараховуватися: • <i>заохочувальні (додаткові) бали:</i> «+0,5 бали» - за доповнення до виступу, суттєві запитання до доповідачів, вміння аргументовано висловлювати свої думки, творче опрацювали всіх питань лекції та зразкове ведення опорного конспекту; «+1 бал» - за підготовку творчої роботи (завдання, презентації); • <i>штрафні бали:</i> «-1 бал» - за пропуск практичного заняття.

	«-0,5 бали» - за невчасну здачу звіту практичної роботи (етапу курсової роботи); • мінімальна оцінка виконання змістового модуля після зниження не може бути нижча 60% від максимально можливої.
Політика щодо академічної доброчесності	• оцінювання усних відповідей, практичних робіт, самостійної роботи, результатів виконання тестових завдань та ін. здійснюється з позицій дотримання академічної доброчесності; • усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%; • під час семестрового контролю здобувачу освіти дозволяється користуватись довідниками та іншими джерелами інформації, перелік яких встановлюється викладачем; використання носіїв інформації, що не передбачені встановленим переліком, а також спілкування з іншими особами, у тому числі й за допомогою технічних засобів зв'язку, є підставою для виставлення здобувачу освіти у відомості оцінки «не зараховано» (FX, F); • списування під час проведення контрольних заходів, у тому числі за допомогою мобільних пристроїв, заборонено.

4.2. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання

4.2.1. Види контролю

1. *Поточний контроль* здійснюється протягом семестру і включає:

- Усне опитування під час практичних занять на початку заняття з метою з'ясування рівня готовності здобувачів освіти до виконання завдань практичної роботи;
- Спостереження за роботою протягом заняття з подальшою оцінкою активності здобувачів освіти у процесі заняття, внесених ними пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень відповідей попередніх доповідачів і т.п.;
- Письмове опитування після виконання завдань практичної роботи шляхом розв'язання проблемних питань письмово, розроблених у декількох варіантах (відповіді на проблемні питання можна включити в звіт про виконання роботи замість висновків);
- Перевірка індивідуальних звітів з виконаної роботи;
- Модульну контрольну роботу, яка включає 10 тестових запитань відкритого типу. Правильна відповідь на кожне з запропонованих запитань оцінюється у 2 бала. Таким чином, максимальна оцінка за модульну контрольну роботу складає 20 балів.
- Поточний контроль виконання етапів курсової роботи.

2. *Підсумковий контроль* проводиться у формі семестрового заліку.

Умови допуску до підсумкового семестрового контролю:

- здобувач освіти вважається допущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни (семестрового заліку), якщо він виконав всі види робіт, передбачених програмою навчальної дисципліни, і набрав необхідну суму балів по заходах поточного контролю згідно з Положенням про проведення підсумкового контролю знань студентів: на останній день семестру інтегральна сума балів поточного контролю є достатньою (не менше 20 балів з теоретичної та не менше 30 балів з практичної частини у тому числі успішний захист курсової роботи) для отримання позитивної оцінки; інтегральна кількісна оцінка поточної роботи здобувача освіти обов'язково містить оцінку залікової контрольної роботи; сума балів на заліковій контрольній роботі не менше 50% від максимально можливої.

Інтегральна оцінка (%) поточної роботи здобувача освіти по дисципліні (шкала університету) розраховується за виразом:

$$B = 0,75 \times O3 + 0,25 \times OKP,$$

де O3 – оцінка роботи студента за змістовними модулями, бали;

OKP – оцінка залікової контрольної роботи, бали.

4.3. Оцінювання результатів навчання (кількість балів, які можуть отримати здобувачі вищої освіти)

4.3.1. ЗМ-Л1, ЗМ-Л2

Оцінювання лекційних змістових блоків здійснюється на підставі результатів модульних контрольних робіт, які проводяться в кінці освоєння змістових блоків ЗМ-Л1, ЗМ-Л2.

Кількість балів	Змістові блоки		Сума балів
	ЗМ-Л1	ЗМ-Л2	
Max	20	20	40 балів
Min	0	0	0 балів

4.3.2. ЗМ-П1, ЗМ-П2

Оцінювання практичних змістових блоків здійснюється на підставі результатів модульних контрольних робіт, які проводяться в кінці освоєння змістових блоків ЗМ-П1, ЗМ-П2, ЗМ-КуР.

Кількість балів	Змістові блоки		Сума балів
	ЗМ-П1	ЗМ-П2	
Max	20	20	40 балів
Min	0	0	0 балів

Оцінюванню під час поточного контролю підлягають всі практичні заняття, передбачені програмою навчальної дисципліни. Критерії оцінки практичних робіт: повнота і своєчасність виконання завдання, акуратність розрахунків.

Виконання практичної роботи оцінюється викладачем з урахуванням активності здобувача освіти на практичному занятті (під час обговорення загальної проблеми, розв'язування завдань) та за результатами перевірки виконання завдань на самостійну роботу.

Матеріал для самостійної роботи, який передбачений в темі практичного заняття, оцінюється одночасно із аудиторною роботою під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті.

4.3.3. ЗМ-КуР

Кількість балів	Оцінка виконання етапів курсової роботи протягом семестру*	Оцінка захисту курсового проекту**	Сума балів
Max	12	8	20 балів
Min	0	0	0 балів

Примітки: * - оцінюється розкриття змісту та оформлення курсової роботи; ** - оцінюється вміння чітко, зрозуміло та стисло викладати основні результати проведеного дослідження; повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання членів комісії за змістом роботи; ґрунтовність висновків та рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.

Підсумкова оцінка виконання змістового модулю з курсової роботи складається з двох частин, на кожну з яких надається відповідна частка балів змістового модулю: оцінка виконання етапів курсової роботи протягом семестру - 60% балів (перша частина); оцінка захисту курсового проекту - щонайбільше 40% балів (друга частина). Критерії оцінки курсової роботи: креативність та оригінальність рішення, відмінність від наявних робіт, акуратність розрахунків, демонстрація презентабельності та комунікативності на захисті.

Курсова робота оцінюється у балах і відсотках і зараховується до загальної оцінки з дисципліни.

4.3.4. Оцінка роботи здобувача освіти за всіма змістовими модулями (ОЗ)

Максимально можлива загальна кількість балів за шкалою університету, яку може отримати здобувач освіти за виконання обов'язкових форм контролю самостійної роботи, має становити 100%.

При визначенні оцінки роботи здобувача освіти беруться до уваги: рівень теоретичної підготовки, вміння творчо застосовувати одержані знання для вирішення практичних завдань; вміння здійснювати необхідні розрахунки та аналізувати інформацію; якість відповіді (обґрунтованість, чіткість, стислість), здатність впевнено та правильно відповідати на теоретичні питання і пояснювати практичні дії, спроможність логічно будувати свій виступ (відповідь), аргументовано відстоювати особисту точку зору; вміння використовувати для обґрунтуванні своїх рішень останні досягнення науки і техніки; оволодіння методичними навичками.

Рекомендується визначити оцінку за результати виконаних робіт, що формують базові знання, вміння та навички, як 75% від максимально можливої.

Змістові блоки	Максимальна кількість балів
ЗМ-Л1	20 балів
ЗМ-Л2	20 балів
ЗМ-П1	20 балів
ЗМ-П2	20 балів
ЗМ-КуР	20 балів
Всього:	100 балів

4.3.5. Оцінка залікової контрольної роботи (ОКР)

Кількість балів за правильне виконання одного тестового завдання		Кількість тестових завдань	Сума балів	
Max	5	20	Max	100
Min*	0		Сума балів, за якої залікова контрольна робота вважається виконаною**	≥50
			Min	0

Примітки:

* - нерозбірливо написана, невірна відповідь, її відсутність – 0 балів;

** - сума балів, за якої залікова контрольна робота вважається виконаною, повинна складати не менше 50% від максимально можливої суми балів на заліковій контрольній роботі.

Залікова контрольна робота проводиться у письмовій формі за тестами оцінки знань базової компоненти навчальної дисципліни, які розроблені кафедрою для проведення ректорського контролю залишкових знань здобувачів освіти або підсумкового контролю комісією. Залікова контрольна робота включає 20 тестових запитань відкритого типу. Правильна відповідь на кожне з запропонованих запитань оцінюється у 5 балів. Таким чином, максимальна оцінка за модульну контрольну роботу складає 100 балів.

Методика розробки тестових завдань викладена в додатку «Форми та принципи конструювання тестових завдань» Інструкції про Порядок проведення та критерії оцінювання відповідей студентів під час письмових іспитів.

4.4. Критерії оцінювання засвоєння навчальної дисципліни

Оцінка		
Шкала університету (%) $V = 0,75 \times O3 + 0,25 \times OKP$	За шкалою ЄКТС	За 2- бальною шкалою
90-100	A	«зараховано»
82-89,9	B	
74-81,9	C	
64-73,9	D	
60-63,9	E	
35-59,9	FX	«не зараховано»
01-34,9	F	

Оцінювання семестрового заліку здійснюється у кількісній та якісній шкалах. Кількісна оцінка (бал успішності) – це відсоток, який становить інтегральна сума балів, отриманих здобувачем освіти на поточних контрольних заходах, відносно максимально можливої суми – 100 балів. Якісна оцінка – це оцінка, яка виставляється на підставі кількісної оцінки (балу успішності) за будь-якою якісною шкалою.

Результати складання заліку оцінюються за шкалою університету (%), за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E, F, FX), а також за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано»).

Процедура проведення семестрового заліку, не передбачає присутність здобувача освіти.

Проведення семестрового заліку полягає в оцінюванні засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу (вмінь та навичок) на підставі інтегральної кількісної оцінки результатів виконання ним видів поточних контрольних заходів та залікової контрольної роботи

Критеріями складання здобувачами освіти заліку є:

- оцінка «зараховано» за 2-бальною шкалою;
- оцінки A, B, C, D, E за шкалою ЄКТС;
- інтегральна оцінка (%) поточної роботи здобувача освіти по дисципліні (шкала університету) $V \geq 60\%$.

Максимальна інтегральна оцінка роботи здобувача освіти протягом семестру має дорівнювати 100%, якщо він на обов'язкових та необов'язкових заходах контролю по усіх змістових модулях отримав сумарно оцінку 100% від максимально можливої і більше.

4.5. ПИТАННЯ ДО ЗАХОДІВ ПОТОЧНОГО, ПІДСУМКОВОГО ТА СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

4.5.1. Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-Л1

1. Під фотоэффектом розуміють явище взаємодії світла з речовиною, в результаті якого відбувається ([1], гл. 1, ст.135-141)
2. Діелектричними функціями називаються ([1], гл. 1, ст.135-141)
3. Ефект Оже — явище втрати атомом ще одного електрона при вибиванні ([1], гл. 1, ст.152-155)
4. Ефект Фано заключається в ([1], гл. 1, ст.152-155)
5. Осцилятор - це система, яка здійснює ([4], гл. 2, ст.345-353)
6. Тверде тіло - одне з чотирьох основних агрегатних станів речовини, що відрізняється від інших агрегатних станів ([4], гл. 2, ст.345-353)
7. Діелектрична проникність системи невзаємодіючих осциляторів – це величина, що характеризує ([4], гл. 2, ст.351-363)
8. Поляритон — квазічастинка, яка розповсюджена в ([4], гл. 2, ст.345-353)
9. Діелектрична проникність надпровідників характеризує ([4], гл. 2, ст.351-363)
10. Поздовжні хвилі - це хвилі, в яких частинки середовища при коливаннях зміщуються уздовж ([4], гл. 2, ст.367-379)
11. Поперечні хвилі можуть поширюватися тільки у ([4], гл. 2, ст.367-379)
12. Під багаточастотними твердотільними структурами розуміються ([4], гл. 2, ст.385-397)
13. Умови «Геометричного» резонанса ([4], гл. 2, ст.385-397)
14. Формула Клаузиуса – Мосотті має вигляд ([4], гл. 2, ст.345-353)
15. Співвідношення Крамерса - Кроніга для діелектричної проникності ϵ ([4], гл. 2, ст.345-353)
16. s-поляризація — це поляризація світла, для якої напруженість електричного поля ([4], гл. 3, ст.420-426)
17. p-поляризація — поляризація світла, для якої вектор напруженості електричного поля лежить в ([4], гл. 3, ст.420-426)
18. Формули Френеля для s-поляризації мають вигляд ([4], гл. 3, ст.420-426)
19. Формули Френеля для p-поляризації мають вигляд ([4], гл. 3, ст.420-426)
20. Система рівнянь, що описує електромагнітні коливання в напівпровідниковій плазмі ([4], гл. 3, ст.433-443)

4.5.2. Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-Л2

1. Ефект Керра - явище зміни значення показника заломлення оптичного матеріалу пропорційно ([1], гл. 2, ст.245-251)
2. Механізм електронних нелінійностей полягає в ([1], гл. 2, ст.245-251)
3. Кубічне рівняння Шредінгера в теорії нелінійних хвиль має вигляд ([1], гл. 2, ст.245-251)
4. У класичній фізиці поглинання зумовлене вимушеними коливаннями ([3], гл. 2, ст.270-277)
5. У квантовій фізиці поглинання відбувається ([3], гл. 2, ст.270-277)
6. Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі. ([3], гл. 2, ст.279-286)
7. Коефіцієнт поглинання може характеризувати ([3], гл. 2, ст.287-290)
8. Частотна залежність коефіцієнта поглинання полягає в ([3], гл. 2, ст.287-290)
9. Фотолюмінесценція — різновид люмінесценції, світіння, яке виникає під дією ([3], гл. 2, ст.245-255)
10. Квантові ями InGaN / GaN зазвичай використовують в якості активних верств GaN-світлодіодів і лазерів завдяки їх ефективності ([3], гл. 2, ст.245-255)
11. Фотопровідність — явище збільшення ([3], гл. 2, ст.257-259)
12. Лінійна дисперсія є характеристикою спектрального приладу в цілому; вона визначає лінійну відстань a , між ([3], гл. 2, ст.262-269)
13. Світлосила — величина, що характеризує ступінь ([3], гл. 2, ст.262-269)
14. Домішковою провідністю напівпровідників називають ([3], гл. 2, ст.262-269)
15. Дифракційна ґратка — оптичний елемент із періодичною структурою, здатний впливати на ([3], гл. 2, ст.262-269)
16. Основним параметром дифракційної ґратки є ([3], гл. 2, ст.262-269)
17. Фундаментальний край поглинання - частотний діапазон в спектрах поглинання напівпровідників та діелектриків, в якому основний вклад в поглинання вносять переходи ([3], гл. 2, ст.279-286)
18. Нелінійна поляризація, при якій коливання збурення відбуваються в ([1], гл. 2, ст.245-251)
19. Жакино показав, що в оптичній системі без втрат яскравість об'єкта дорівнює ([3], гл. 2, ст.271-277)
20. Перевагою Фур'є-спектроскопії в порівнянні зі звичайною спектроскопією є ([3], гл. 2, ст.271-277)

4.5.3. Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-П1

1. Діелектрична проникність середовища ϵ — безрозмірна величина, що характеризує ([1], гл. 1, ст.135-141)
2. Співвідношення Крамерса – Кроніга описують зв'язок між ([1], гл. 1, ст.135-141)
3. Енергія, яку нейтрон втрачає при зіткненні, передаючи його ядру, з яким зіткнувся, залежить від ([1], гл. 1, ст.135-141)
4. Ефект Фано заключається в ([1], гл. 1, ст.152-155)
5. Осцилятор - це система, яка здійснює ([4], гл. 2, ст.345-353)
6. Гармонічний осцилятору — це фізичний об'єкт, еволюція якого з часом описується диференціальним рівнянням ([4], гл. 2, ст.345-353)
7. Основними методами реєстрації рентгенівського випромінення є ([4], гл. 2, ст.351-363)
8. Під багаточаровими твердотільними структурами розуміються ([4], гл. 2, ст.385-397)
9. Внесок в проникність фононів і вільних електронів ([4], гл. 2, ст.345-353)
10. Формула Клаузиуса – Мосотті має вигляд ([4], гл. 2, ст.345-353)
11. Область XANES розташовується ([4], гл. 2, ст.351-363)
12. Область EXAFS розташовується ([4], гл. 2, ст.351-363)
13. Співвідношення Крамерса - Кроніга для діелектричної проникності ϵ ([4], гл. 2, ст.345-353)
14. Формули Френеля для p -поляризації мають вигляд ([4], гл. 3, ст.420-426)
15. Формули Френеля для s -поляризації мають вигляд ([4], гл. 3, ст.420-426)
16. Система рівнянь, що описує електромагнітні коливання в напівпровідниковій плазмі ([4], гл. 3, ст.433-443)
17. Нормальне падіння- це падіння хвилі на ([4], гл. 3, ст.420-426)
18. . Вплив поляризації падаючого випромінювання на спектри ([4], гл. 3, ст.420-426)
19. Вплив на спектри диспергованої фази речовини ([4], гл. 3, ст.420-426)
20. Одночастковою функцією Гріна ϵ ([4], гл. 3, ст.420-426)

4.5.4. Тестові завдання до модульної контрольної роботи модуля ЗМ-П2

1. Механізм електронних нелінійностей полягає в ([1], гл. 2, ст.245-251)
2. Метод прямого чисельного розв'язання рівняння Шредінгера полягає в ([1], гл. 2, ст.245-251)
3. Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі ([3], гл. 2, ст.279-286)
4. Поляризація хвиль — явище порушення ([1], гл. 2, ст.252-267)
5. Гігантський ефект Гуса-ХЕНХА полягає в ([1], гл. 2, ст.245-251)
6. Квантовомеханічний розрахунок ймовірності міжзонного поглинання методом теорії обурення полягає в ([3], гл. 2, ст.270-277)
7. Оптимальним розміром призми є ([1], гл. 2, ст.245-251)
8. Збудження уповільнених полів методом порушеного повного внутрішнього відображення ([1], гл. 2, ст.284-297)
9. Дифракційні способи збудження поляризації хвиль полягають в ([1], гл. 2, ст.279-283)
10. Властивості симетрії і правила відбору ([3], гл. 2, ст.270-277)
11. Фур'є спектрометри базуються на інтерферометрах та дозволяють вимірювати спектри ([3], гл. 2, ст.271-277)
12. Інтерферометр — прилад, в якому потік хвиль, наприклад промінь видимого світла, розділяється на ([3], гл. 2, ст.271-277)
13. Центральним елементом інтерферометра Майкельсона є напівпрозора пластинка, призначена для того, щоб ([3], гл. 2, ст.271-277)
14. Фур'є-спектроскопія — метод вимірювання спектрів, в якому інформація про когерентність сигналу накопичується у вигляді ([3], гл. 2, ст.271-277)
15. Кубічне рівняння Шредінгера в теорії нелінійних хвиль має вигляд ([1], гл. 2, ст.245-251)
16. Перевагою Фур'є-спектроскопії в порівнянні зі звичайною спектроскопією є ([3], гл. 2, ст.271-277)
17. Ефектами самовпливу називають ([1], гл. 2, ст.245-251)
18. Поляризованість ізотропної молекули полягає в ([5], гл. 1, ст.147-158)
19. Поляризованість анізотропної молекули полягає в ([5], гл. 1, ст.147-158)
20. Проблема оптимального розміру щілини між призмою і поверхнею ([5], гл. 2, ст.298-305)

4.5.5. Тестові завдання до залікової роботи

1. Під фотоэффектом розуміють явище взаємодії світла з речовиною, в результаті якого відбувається ([1], гл. 1, ст.135-141)
2. Діелектричними функціями називаються ([1], гл. 1, ст.135-141)
3. Ефект Оже — явище втрати атомом ще одного електрона при ([1], гл. 1, ст.152-155)
4. Ефект Фано заключається в ([1], гл. 1, ст.152-155)
5. Осцилятор - це система, яка здійснює ([4], гл. 2, ст.345-353)
6. Тверде тіло - одне з чотирьох основних агрегатних станів речовини, що відрізняється від інших агрегатних станів ([4], гл. 2, ст.345-353)
7. Діелектрична проникність системи невазаємодіючих осциляторів – це величина, що характеризує ([4], гл. 2, ст.351-363)
8. Поляритон — квазічастинка, яка розповсюджена в ([4], гл. 2, ст.345-353)
9. Діелектрична проникність надпровідників характеризує ([4], гл. 2, ст.351-363)
10. Поздовжні хвилі - це хвилі, в яких частинки середовища при коливаннях зміщуються уздовж ([4], гл. 2, ст.367-379)
11. Поперечні хвилі можуть поширюватися тільки у ([4], гл. 2, ст.367-379)
12. Під багаточастотними твердотільними структурами розуміються ([4], гл. 2, ст.385-397)
13. Умови «Геометричного» резонанса ([4], гл. 2, ст.385-397)
14. Формула Клаузиуса – Мосотті має вигляд ([4], гл. 2, ст.345-353)
15. Співвідношення Крамерса - Кроніга для діелектричної проникності ϵ ([4], гл. 2, ст.345-353)
16. s -поляризація — це поляризація світла, для якої напруженість поля ([4], гл. 3, ст.420-426)
17. p -поляризація — поляризація світла, для якої вектор напруженості електричного поля лежить в ([4], гл. 3, ст.420-426)
18. Формули Френеля для s -поляризації мають вигляд ([4], гл. 3, ст.420-426)
19. Формули Френеля для p -поляризації мають вигляд ([4], гл. 3, ст.420-426)
20. Система рівнянь, що описує електромагнітні коливання в напівпровідниковій плазмі ([4], гл. 3, ст.433-443)
21. Механізм електронних нелінійностей полягає в ([1], гл. 2, ст.245-251)
22. Метод прямого чисельного розв'язання рівняння Шредінгера полягає в ([1], гл. 2, ст.245-251)
23. Співвідношення між вірогідністю поглинання, вимушеного і спонтанного випромінювання в термодинамічній рівновазі ([3], гл. 2, ст.279-286)
24. Поляризація хвиль — явище порушення ([1], гл. 2, ст.252-267)
25. Гігантський ефект Гуса-ХЕНХА полягає в ([1], гл. 2, ст.245-251)
26. Квантовомеханічний розрахунок ймовірності міжзонного поглинання методом теорії обурення полягає в ([3], гл. 2, ст.270-277)
27. Оптимальним розміром призми ϵ ([1], гл. 2, ст.245-251)
28. Збудження уповільнених полів методом порушеного повного внутрішнього відображення ([1], гл. 2, ст.284-297)
29. Дифракційні способи збудження поляризації хвиль полягають в ([1], гл. 2, ст.279-283)
30. Властивості симетрії і правила відбору ([3], гл. 2, ст.270-277)
31. Фур'є спектрометри базуються на інтерферометрах та дозволяють вимірювати спектри ([3], гл. 2, ст.271-277)
32. Інтерферометр — прилад, в якому потік хвиль, наприклад промінь видимого світла, розділяється на ([3], гл. 2, ст.271-277)
33. Центральним елементом інтерферометра Майкельсона є напівпрозора пластинка, призначена для того, щоб ([3], гл. 2, ст.271-277)
34. Фур'є-спектроскопія — метод вимірювання спектрів, в якому інформація про когерентність сигналу накопичується у вигляді ([3], гл. 2, ст.271-277)
35. Кубічне рівняння Шредінгера в теорії нелінійних хвиль має вигляд ([1], гл. 2, ст.245-251)
36. Перевагою Фур'є-спектроскопії в порівнянні зі звичайною ϵ ([3], гл. 2, ст.271-277)
37. Ефектами самовпливу називають ([1], гл. 2, ст.245-251)
38. Поляризованість ізотропної молекули полягає в ([5], гл. 1, ст.147-158)
39. Поляризованість анізотропної молекули полягає в ([5], гл. 1, ст.147-158)
40. Проблема оптимального розміру щілини між призмою і поверхнею ([5], гл. 2, ст.298-305)

5. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основна література

1. Давидов А.С. Квантовая механика. Киев, 1988.
2. Ландау Л.Д., Лифшиц Е.М., Теоретическая физика. Т3. Квантовая механика. Нерелятивистская теория.-М: Наука, 1989. – 768С.
3. Берестецкий В.Б., Лифшиц Е.М., Питаевский Л.П., Теоретическая физика. Т4. Квантовая электродинамика.-М: Наука, 1989. – 728С.
4. Glushkov A.V., Relativistic Quantum Theory. Quantum, mechanics of Atomic Systems. Odessa: Astroprint, 2008.
5. Ахманов С.А., Дьяков Ю.Е., Чиркин А.С. Загальна фізика. Оптика. Квантова фізика.-Київ: Вища школа, 1991.-280С.

Додаткова література

1. Mehring M., High resolution NMR spectroscopy in solids, Springer, 2012.
2. Khetselius, O. Yu. Hyperfine structure of atomic spectra; Astroprint: Odessa, 2008.
3. Khetselius, O.Yu. Quantum structure of electroweak interaction in heavy finite Fermi-systems. Astroprint: Odessa, 2011.
4. Glushkov, A.V. Relativistic and correlation effects in spectra of atomic systems; Odessa: Astroprint: 2006.
5. Glushkov A.V. Atom in electromagnetic field. KNT: Kiev, 2005.
6. Glushkov A.V., Ivanov L.N., Radiation decay of atomic states: atomic residue polarization and gauge noninvariant contributions. Phys.Lett.A. 1992. Vol.170, N1. P.33-36; [https://doi.org/10.1016/0375-9601\(92\)90387-2](https://doi.org/10.1016/0375-9601(92)90387-2)
7. Ivanova E.P., Ivanov L.N., Glushkov A.V., Kramida A.E., High Order Corrections in the Relativistic Perturbation Theory with the Model Zeroth Approximation, Mg-Like and Ne-Like Ions. Phys.Scripta. 1985.-Vol.32,N5.-P.513-522; <https://doi.org/10.1088/0031-8949/32/5/011>
8. [E.P.Ivanova](#), [A.V.Glushkov](#), Theoretical investigation of spectra of multicharged ions of F-like and Ne-like isoelectronic sequences// [Journal of Quantitative Spectroscopy and Radiative Transfer.](#)-1986.-Vol.36(2).-P. 127-145; [https://doi.org/10.1016/0022-4073\(86\)90116-0](https://doi.org/10.1016/0022-4073(86)90116-0)
9. Glushkov A.V., Ivanov L.N., DC strong-field Stark effect: consistent quantum-mechanical approach. Journal of Physics B: Atomic, Mol. and Opt. Phys. 1993. Vol.26, N14. P.L379–386; <https://doi.org/10.1088/0953-4075/26/14/001>
10. Khetselius, O.Yu. Relativistic perturbation theory calculation of the hyperfine structure parameters for some heavy-element isotopes. Int. J. Quant. Chem. 2009, 109, 3330–3335.
11. Khetselius, O. Relativistic calculation of the hyperfine structure parameters for heavy elements and laser detection of the heavy isotopes. Phys. Scripta 2009, 135, 014023.
12. Khetselius O.Yu., [Quantum Geometry: New approach to quantization of the quasistationary states of Dirac equation for super heavy ion and calculating hyper fine structure parameters.](#) Proc. Intern. Geometry Center. 2012. Vol.5(3-4). P.39-45.
13. Glushkov, A.V., Khetselius, O.Yu., Svinarenko, A.A., Buyadzhi, V.V., Spectroscopy of autoionization states of heavy atoms and multiply charged ions. TEC: Odessa, 2015.
14. Glushkov A.V., Khetselius O.Yu., Svinarenko A.A., Buyadzhi V.V., Methods of computational mathematics and mathematical physics. P.1. TES: Odessa, 2015.
15. Khetselius, O.Yu., Glushkov, A.V., Dubrovskaya, Yu.V., Chernyakova, Yu.G., Ignatenko, A.V., Serga, I.N., Vitavetskaya, L.A. Relativistic quantum chemistry and spectroscopy of exotic atomic systems with accounting for strong interaction effects. In: Wang YA, Thachuk M, Krems R, Maruani J (eds) Concepts, Methods and Applications of Quantum Systems in Chemistry and Physics. Springer, Cham, 2018; Vol. 31, pp. 71-91;
16. Dubrovskaya, Y.V., Khetselius, O.Y., Vitavetskaya, L.A., Ternovsky, V.B., Serga, I.N., Quantum chemistry and spectroscopy of pionic atomic systems with accounting for relativistic, radiative, and strong interaction effects. Advances in Quantum Chem. 2019, Vol.78, pp 193-222.

17. Glushkov, A., Gurskaya, M., Ignatenko, A., Smirnov, A., Serga, I., Svinarenko, A., Ternovsky, E. Computational code in atomic and nuclear quantum optics: Advanced computing multiphoton resonance parameters for atoms in a strong laser field. *J. Phys.: Conf. Ser.* 2017, 905(1), 012004.
18. Khetselius OYu, Optimized relativistic many-body perturbation theory calculation of wavelengths and oscillator strengths for Li-like multicharged ions, *Adv Quant Chem.* 2019. vol 78. Elsevier, pp 223-251; <https://doi.org/10.1016/bs.aiq.2018.06.001>
19. Glushkov AV (2019) Multiphoton spectroscopy of atoms and nuclei in a laser field: Relativistic energy approach and radiation atomic lines moments method. *Adv Quant Chem.* vol 78. Elsevier, pp 253-285. <https://doi.org/10.1016/bs.aiq.2018.06.004>
20. Glushkov, A. QED energy approach to atoms and nuclei in a strong laser field: Radiation lines. *AIP Conf. Proceedings.* 1290(1) (2010) 258-262. <http://doi.org/10.1063/1.3517569>
21. Glushkov, A., Gurskaya, M., Ignatenko, A., Smirnov, A., Serga, I., Svinarenko, A., Ternovsky, E. Computational code in atomic and nuclear quantum optics: Advanced computing multiphoton resonance parameters for atoms in a strong laser field. *J. Phys.: Conf. Ser.* 905 (2017) 012004.
22. Svinarenko, A. A., Glushkov, A. V., Khetselius, O.Yu., Ternovsky, V.B., Dubrovskaya, Yu., Kuznetsova, A.A., Buyadzhi, V.V., Theoretical spectroscopy of rare-earth elements: spectra and autoionization resonances. *Rare Earth Element*, Ed. J. Orjuela (InTech) 2017, pp 83-104. 52
23. Glushkov, A.V., Khetselius, O.Yu., Svinarenko A.A., Buyadzhi, V.V., Ternovsky, V.B, Kuznetsova, A., Bashkarev, P.G. Relativistic perturbation theory formalism to computing spectra and radiation characteristics: application to heavy element. *Recent Studies in Perturbation Theory*, ed. D. Uzunov (InTech) 2017, 131-150